

Малий І. Р.
магістрант ФММ;
Нагорна І. І.
канд. екон. наук, доцент
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0002-8050-4158

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Одним з найголовніших завдань і обов'язковою умовою діяльності будь-якого промислового підприємства є здійснення ефективної господарської діяльності. Проте в сучасних умовах, які характеризуються значним зростанням конкуренції та впливом зовнішніх та внутрішніх факторів, особливо в умовах пандемії Covid-19 вітчизняні підприємства прагнуть докласти максимальних зусиль для підвищення ефективності їх господарювання. Управління ефективністю господарської діяльності промислового підприємства є інтегрованим підходом менеджменту, яким об'єднано різноманітні напрямки діяльності промислового підприємства, зокрема, його стратегія, система управління персоналом, система операційного менеджменту, а також питання планування, аналізу, обліку й контролю.

Проте для успішного застосування методів й інструментів управління ефективністю промислового підприємства необхідним є розроблення та впровадження відповідного організаційно-економічного механізму, який є системою взаємопов'язаних елементів, методів, організаційних структури, операцій, інформаційно-технічних засобів, важелів та інструментів, якими в процесі взаємодії між собою виконуються стратегічні й оперативні завдання і функції в процесі вимірювання й оцінки ефективності діяльності підприємства, різноманітні управлінські дії та моніторинг їх виконання. Таким механізмом забезпечується стійке підвищення ефективності діяльності промислового підприємства, проте він повинен враховувати специфіку господарської діяльності конкретних видів економічної діяльності.

Мета дослідження полягає у виокремленні теоретичних аспектів формування організаційно-економічного механізму управління ефективністю діяльності вітчизняних промислових підприємств та оцінки їх результативності в сучасних умовах господарювання. В економічних колах проблему формування організаційно-економічного механізму управління ефективністю діяльності промислових підприємств можна вважати дискусійною та актуальною. Її основні аспекти розглядалися як іноземними і вітчизняними дослідниками, серед яких – Маршук Л.М. [3], Шпак Я.О., Брич В.Я. та ін. З урахуванням специфіки діяльності промислових підприємств особливості формування та оцінки організаційно-економічного механізму управління ефективністю діяльності вітчизняних промислових підприємств проведено наукові дослідження наступних авторів: Куценко А.В. [1], Лазарева Н.О. [2], Савіна С.С. [4] та ін. Проте варто відзначити, що наявність такої кількості наукових праць та швидкі зміни ринкового середовища діяльності вітчизняних промислових підприємств потребують подальших наукових пошуків та розробок з питань формування організаційно-економічного механізму управління ефективністю діяльності підприємств.

Науковці часто використовують поняття «організаційно-економічний механізм» з метою виокремлення відповідних організаційних елементів економічного механізму та зазначають, що він сформований під впливом відповідних зовнішніх та внутрішніх і чинників діяльності промислового підприємства та відображає складну систему різних економічних відносин. На нашу думку, з якісного боку цей механізм – визначальний фактор ефективності діяльності промислового підприємства, інструмент досягнення мети й виконання завдань, поставлених перед підприємством.

Сутність організаційно-економічного механізму розкривають наступні його ознаки:

- 1) елементні, згідно яких механізм є організуючою системою взаємозв'язків, що склались між відповідними структурними елементами промислового підприємства;
- 2) функціональні, якими визначається сукупність видів господарської діяльності, спрямована на досягнення окресленої мети та виконання поставлених завдань мети;
- 3) процесні, якими механізм характеризується в якості процесу підготовки й прийняття відповідних управлінських рішень [1, с. 14].

На нашу думку, організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємства – це складова господарського механізму, система організаційних й економічних методів поєднання виробничих, організаційних й фінансово-економічних процесів, що відбуваються на усіх рівнях управління, сприяючи зростанню конкурентоспроможності вітчизняних промислових підприємств та підвищенню ефективності їх діяльності загалом.

Організаційно-економічний механізм знаходиться в основі управління підприємством і підпорядковується загальним управлінським напрямкам розвитку господарювання і його паралельне існування не можливе. Важливим моментом, який потрібно відзначити, є функціональний склад організаційно-економічного механізму управління, до якого відносяться процеси розробки, прийняття і виконання управлінських рішень для досягнення існуючої генеральної мети підприємства. Реалізація організаційно-економічного механізму передбачає сукупність заходів управлінського впливу на явні і потенційні можливості у діяльності підприємства для максимізації прибутку чи інших цілей.

Основна функція цього механізму полягає в реалізації процесів розроблення, прийняття та виконання відповідних управлінських рішень, які спрямовані на досягнення мети та виконання завдань, поставлених перед підприємством. При цьому об'єкт впливу організаційно-економічного механізму – це потенціал промислового підприємства, тоді як кінцева мета – це ефективні результати його діяльності. Загалом організаційно-економічна система управління ефективною діяльністю підприємства поєднує в собі наступні підсистеми: прогнозування й планування розвитку підприємства; мотивація; організація; контроль; інформаційне забезпечення діяльності підприємства та управління ним [4, с. 164]. У вітчизняній та зарубіжній науковій літературі існує багато підходів щодо формування організаційно-економічного механізму управління ефективною діяльністю підприємства, зокрема, Чорний А.В. зазначає, що процес формування методів оцінки організаційно-економічного механізму управління ефективною діяльністю вітчизняного промислового підприємства безпосередній вплив здійснюють наступні складові механізму: організаційна складова, якою трактується якісний аспект діяльності механізму; економічна, за допомогою якої оцінюється оцінка кількісного стану механізму.

На нашу думку, цими складовими визначаються підходи до розроблення та використання методів оцінювання усього механізму, тому необхідною є побудова комплексу показників оцінки так, аби механізмом враховувалася з одного боку організаційна складова, а з іншого – економічна. Вважаємо більш повним підхід Маршук Л.М., що пропонує наступні етапи:

- 1) визначення поточних та стратегічних цілей, мети формування механізму;
- 2) постановка завдань, які повинен вирішувати механізм;
- 3) виокремлення особливостей впливу суб'єктів цього механізму на його об'єкти;
- 4) формування переліку принципів, методів та інструментів механізму залежно від його мети;
- 5) складання методики оцінки ефективності механізму;
- 6) формування алгоритму моніторингу реалізації механізму та його ефективності [3, с. 67].

Отже, особливої уваги потребує не лише процес розроблення та впровадження організаційно-економічного механізму управління ефективною діяльністю вітчизняних промислових підприємств, але і оцінка його результативності. Так, Лазарева Н.О. пропонує оцінку ефективності діяльності підприємства, що працює в умовах конкурентного середовища, здійснювати на трьох стадіях, а саме:

- 1) на стадії внутрішньої оцінки:
 - збір інформації про діяльність підприємства загалом;
 - розрахунок структурної ефективності його діяльності;
 - розрахунок динамічної ефективності діяльності промислового підприємства;
- 2) на стадії зовнішньої оцінки:
 - збір інформації щодо діяльності підприємства в певній галузі чи на певному ринку;
 - оцінювання відносної ефективності діяльності підприємства в галузі (на ринку);
 - рейтингування відносної ефективності діяльності підприємства в галузі (на ринку);
- 3) на стадії трикритеріальної оцінки:
 - формування тривимірного вигляду оцінки;
 - підготовка даних для подальшого аналізу, прийняття відповідних управлінських рішень й розроблення напрямів підвищення ефективності діяльності промислового підприємства [2, с. 9].

Таким чином, організаційно-економічний механізм управління ефективною діяльністю вітчизняного промислового підприємства є складною системою, яка складається з підсистем прогнозування й планування розвитку, а також мотивації, організації та інформаційного забезпечення діяльності підприємства. Формування дієвого організаційно-економічного механізму є однією з умов ефективної господарської діяльності вітчизняних промислових підприємств, зростання їх конкурентоспроможності та збільшення прибутку.

Література:

1. Куценко А.В. Організаційно-економічний механізм управління ефективною діяльністю підприємств споживчої кооперації України: Монографія. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. 205 с.
2. Лазарева Н.О. Організаційно-економічний механізм управління ефективною діяльністю виноробних підприємств: автореф. дис. ... канд. ек. наук: 08.00.04. Одеса, 2017. 23 с.
3. Маршук Л.М. Розробка організаційно-економічного механізму формування і використання ресурсно-фінансового потенціалу підприємства. Інтелект XXI. 2017. № 6. С. 66-69.
4. Савіна С.С. Організаційно-економічний механізм управління підприємством молочної промисловості. Збірник наукових праць НАУ. 2012. № 3(69). Т. 2. С. 162-167.